

Zechus of Zoar

וירא תשע"ז

Artscroll-Chumash

GENESIS

PARASHAS AYEIRA

19 / 18-30

¹⁵ And just as dawn was breaking, the angels urged Lot on saying: "Get up — take your wife and your two daughters who are present, lest you be swept away because of the sin of the city!"
¹⁶ Still he lingered — so the men grasped him by his hand, his wife's hand, and the hand of his two daughters in HASHEM's mercy on him; and they took him out and left him outside the city. ¹⁷ And it was as they took them out that one said: "Flee for your life! Do not look behind you nor stop anywhere in all the plain; flee to the mountain lest you be swept away."

¹⁸ Lot said to them: "Please, no! My Lord. — ¹⁹ See, now, Your servant has found grace in Your eyes and Your kindness was great which You did with me to save my life; but I cannot escape to the mountain lest the evil attach itself to me and I die. ²⁰ Behold, please, this city is near enough to escape there and it is small; I shall flee there. Is it not small? — and I will live."

²¹ And He replied to him: "Behold, I have granted you consideration even regarding this, that I not overturn the city about which you have spoken. ²² Hurry, flee there, for I cannot do a thing until you arrive there." He therefore called the name of the city Zoar.

²³ The sun rose upon the earth and Lot arrived at Zoar. ²⁴ Now HASHEM had caused sulfur and fire to rain upon Sodom and Gomorrah, from HASHEM, out of heaven. ²⁵ He overturned these cities and the entire plain, with all the inhabitants of the cities and the vegetation of the soil. ²⁶ His wife peered behind him and she became a pillar of salt.

3a

Artscroll-Rashi

אל תביט אחרריך — DO NOT LOOK BEHIND YOU. אתה הרשעת עמך — You did evil along with them, and it is only through the merit of Abraham — אתה נצול — that you are being saved. ואיך נצול — You do not deserve to see their punishment — while you are being saved.

בכל הכפר — IN ALL THE PLAIN. פני הירדן — The Plain of the Jordan. פנה וישב בקר — Flee to Abraham, — שהוא יושב בקר — FLEE TO THE MOUNTAIN. הקרה הקטל —

RASHI ELUCIDATED

When I was next to the people of Sodom, Blessed is He, would see my deeds and the deeds of the townspeople, and I would appear righteous, and worthy of being saved. I am like a wicked person. — Similarly did the woman of Zarephath say to Elijah, — before you came to me, — the Holy One, Blessed is He, would see my deeds and the deeds of my people, i.e., the people among whom I live, — But once you came to me, — I am wicked.

22. — of the angels — This is the punishment — for we are about to destroy, — and they attributed the matter to themselves. — Therefore, — until they were forced to say — that the matter is not in their authority.

5 The Call of the Torah - R. Munk

founded one year after S'dom and its neighboring cities. The two letters of the word נז in the sentence spoken by Lot give the number 51. Apparently, the difference of a single year is hardly tangible. It is only justified in the light of divine justice, which condemns solely "when the measure is full," as the example given in Genesis 15:16 shows us; the sins of one year can suffice to upset the equilibrium of the scales of justice and cause them to turn to the side of the prosecution.

2

18-20. Lot begs for a concession. Lot was afraid that if he was required to flee to the mountain indicated by the angel, he would die from the rigors of the flight, since it was too far for him. He pleaded that one of the five towns be spared, at least for a short time, so that he could take refuge there.

18. אל-נא ארני — "Please, no! My Lord —" Following the Talmud (Shevuos 38b), Rashi explains that Lot first addressed the angel, asking him not to insist on the trek to the mountain. Then Lot addressed God, with the plea given in the next two verses.

20. קרבה לנו שמה — Is near enough to escape there. In the plain sense, Lot was speaking of the distance to the town relative to the mountain, as noted above. Rashi, however, explains near as referring to nearness in time, meaning that the town — which would later be named Zoar — had been populated more recently than the other four Sodomite cities, so that its measure of sin is not yet full. Since it had not sinned as much as the other towns, it could be spared from destruction for the time being, and Lot could take refuge there.

22. מהר — Hurry. The angel told Lot that God had agreed to his request, but that the upheaval, i.e., the total destruction, could not begin before Lot's safe arrival in Zoar; the sulfur and fire, however, had begun descending at dawn (Gur Aryeh).

צוער — Zoar. The city was named Zoar, meaning small, because Lot referred to it as a small city [מקצר, v. 20], and be-

cause its salvation was due to its smaller size and lesser iniquity. Its original name was Bela, as in 14:2 (Rashi).

4 ספר תהלים 5 אנטון

ולכאורה כל הפרשה בענין צוער אין לה שייכות ישירה להצלת לוט, אמת ישנם לימודים גדולים מהדברים, אבל איזה לימוד יש לנו ממה שארע ללוט בשעה שנוצל וסדרם נהפכה, מה מוסיף לנו ענין צוער ובקשת לוט להצלתו שו.

גם צ"ב אם המלאך אמר שינוס שמה (כדי שינצל) יחכה בודאי עד שיגיע למקום שהמלאך אמר לו לרוץ ולנוס.

עצם הדבר שהגזירה ניתנה על צוער ג"כ ולוט טען שלא נתמלאה סאתה, צריך ביאור אם לא נתמלאה הסאה למה רצו להפוך אותה ועיני בשפתי חכמים ובאור הימים הק' שבאמת לא נתמלאה סאתה רק כיון שניתן רשות למשחית אינו מבחין ולכן הועילה תפילת לוט לא להשחית ותיכף אחרי ההפיכה ועל לוט מצוער וישב בהר. מה עלינו ללמוד ממעשה צוער ביחס להצלת לוט?

6

כל ההבדל בין צוער לסדום היה שנה אחת בלבד!

עורר על כך הגה"צ רבי איצלה בלאזר זצ"ל אב"ד פטרבורג בדרשה בימי התשובה, שדרכם של בני אדם לחשוב, הלא כבר עברו עלי כמה וכמה ימי ראש השנה, ועל אף שאיני נוהר כראוי מחטאים הנני חזי, אם כן מן הסתם אחיה גם הלאה. בדברי חז"ל אלו רואים עד כמה מחשבה זו מוטעית, שכן משום שצוער היתה צעירה מסדום בשנה אחת, כבר הרגיש אברהם שתנוצל. כמה יש להזהר מכל דנדוד עבירה, שכן מי יודע מתי רח"ל עלולה הסאה להיגדש.

כוכבי אור עמ' קע"א

פח לעבדך באמת * וירא
 "ההרה המלט" - אל אברהם ברח, שהוא יושב שם" (רש"י).
 הנה, לאחר הוראת המלאך ללוט שימלט ההרה אל מקום מגורי אברהם,
 אמר לוט למלאך: "ואנכי לא אוכל להמלט ההרה פן תדבקני הרעה ומתי".
 מדוע חשש לוט שהמלטותו ההרה תביא עליו רעה?

אומר רש"י בשם המדרש: "פן תדבקני הרעה" - כשהייתי אצל אנשי
 סדום, היה הקב"ה רואה מעשי ומעשי בני העיר והייתי נראה צדיק וכדאי
 להנצל, וכשאבא אצל צדיק, אני כרשע".
 מתבאר מדברי המדרש, שלוט חשש שמא הסיבה שהוא נמצא זכאי
 להצלה היתה, לפי שהקב"ה דן אותו בהשוואה למעשיהם של אנשי סדום
 ומשום כך הוא נמצא צדיק, אך אם יעבור להתגורר עם אברהם, לא ידונוהו
 בהשוואה לסדום אלא למעשיו של אברהם, ובהשוואה לאברהם הוא יחשב
 לרשע.

והדברים מתמיהים: ראשית, וכי היכן מצינו שדנים את האדם אם צדיק
 הוא או רשע, על פי השוואת מעשיו למעשיהם של אחרים? הדעת נותנת
 שיש לדון את לוט, בהתאם למה שאפשר לתבוע ממנו מצד כוחות נפשו
 וכדו', ולא על פי השוואת מעשיו למעשיהם של אנשי סדום או של אברהם!
 *ביותר, אם לוט חשש שהקב"ה ישווה את מעשיו למעשים של אברהם,
 מה הוא הרויח בזה שלא בא להתגורר עם אברהם, וכי כשהוא דר בריחוק
 מקום מאברהם ולא בסמוך אליו, אין הקב"ה יכול להשוות בין מעשיהם?

8 טענתה של האשה הצרפתית לאליהו הנביא

בספר מלכים (מלכים א', פרק י') מסופר, שלאחר שחלה בנה של האשה
 הצרפתית חולי כבד (היה זה כשנה לאחר שאליהו הנביא ישב אצל האשה הצרפתית), התלוננה
 האשה הצרפתית: "ותאמר אל אליהו מה לי ולך איש האלקים כי באת אלי
 להזכיר את עוני ולהמית את בני".

מבאר המדרש את פשר טענתה של האשה הצרפתית לאליהו: "עד שלא
 באת אצלי, היה הקב"ה רואה מעשי ומעשי עמי והייתי צדקת בעיניהם,
 ומשבאת אצלי, לפי מעשיך אני רשעה".

גם כאן התמיהה מתבקשת (מלבד מה שצריך ביאור, עצם השוואת מעשיה לאחרים,
 וכדלעיל), מה פשר טענתה "ומשבאת אצלי, לפי מעשיך אני רשעה", וכי קודם
 שבא אליהו לדור בעירה, לא הייתה רשעה לפי מעשיו של אליהו?

* נראה שיש ללמוד מדברי חז"ל אלו יסוד גדול: כי הנה אף שודאי הוא
 שאדם נידון אך ורק לפי מה שהוא ולא בהשוואה לאחרים, אך כאשר אדם
 נמצא במחיצתם של צדיקים, אין די בהתפעלות ממעשיהם ומאורחות
 חייהם, אלא על הנמצאים במחיצתם מתעוררות תביעה מיוחדת ללמוד
 ממעשיהם הטובים ולהתעלות מכך. להיות במחיצתו של צדיק זה מחייב לא
 להשאר כמקודם, אלא ללמוד ממעלותיו ולהתעלות.

לפי"ז יש לבאר, שחששו של לוט היה שמא אם ידור במחיצתו של
 אברהם הוא יחשב לרשע, משום שתתעורר עליו תביעה מדוע אינו מתעלה
 יותר, כפי הראוי למי שדר במחיצתו של צדיק כאברהם. זו גם הייתה טענתה
 של האשה הצרפתית לאליהו, שבגלל שהוא התגורר אצלה בשנה האחרונה,
 התעוררה כלפיה תביעה שהיה עליה ללמוד ממעשיו הטובים של אליהו
 ולהתעלות יותר, ומשום כך היא נידונה כרשעית.

והנה, בכל ישיבה שנמצאים ישנם בחורים בעלי מעלה, כשלחלקם ישנם
 מעלות מופלגות ממש, ועכ"פ כמעט לכל אחד ישנן מעלות המיוחדות לו,
 ישנם המצטיינים בהתמדה, ביגיעת התורה, ישנם שמצטיינים באצילות,
 ביראת שמים, בהטבה לזולת וכדו'. על פי מה שלמדנו, כאשר נמצאים
 במחיצתם של בעלי מעלה ישנה תביעה גדולה לנצל את השהות במחיצתם
 כדי ללמוד ממעלותיהם. מי שינצל את קיבוץ המעלות שיש בישיבה ע"י
 שילמד ממעלותיהן המיוחדות של חבריו, יזכה לשלל גדול.

טעם	פרשת וירא	ודעת	עו
10	פן תדבקני הרעה ומתי (י"ט י"ט)	ביאר רש"י, כשהייתי אצל אנשי סדום היה הקב"ה רואה מעשי ומעשי בני העיר והייתי נראה צדיק וכדאי להנצל וכשאבוא אצל צדיק אני כרשע, והדברים מבהילים שאדם שנמצא בקרבת צדיק תובעים ממנו יותר, ובשעה שבמקום אחר יכולים לדון אותו לחיים מפני ששם הוא הצדיק, הרי שבקרבת צדיק ידונו אותו למוות. וטעם הדבר שהנמצא בסמוך לצדיק ראוי לו ללכת בדרכיו ולהתייעץ עמו, ומה נראה עד כמה גדול החיוב המוטל על אדם להתקרב לצדיק כשהלה גר בסביבתו.	

[26] INTERVIEWER: Why is it important for me to make an effort to be in the presence of people who behave in an outstanding manner?

RABBI YOSEF HURWITZ: "The way you act is

dependent on the images you have in your mind. When it comes to negative behavior, a person will not want to do something that he has no image of. So, too, when it comes to positive behavior, a person does not feel a will to behave in a manner about which he has no image. Therefore imagery is called the master and teacher of behavior. If the teacher has never studied something, how can we expect his student to know it? Your positive behavior is dependent on the images that are planted in your brain. The way you get these inner images is by seeing these behaviors in others with your own eyes. Because of this principle, we can understand the great benefit of being among people who are models of excellence.

"You also gain from being in the presence of people who behave in a positive manner by having the opportunity to learn from their experience. Experience gives us wisdom. When you are part of a group of people who work on self-improvement, you receive much insight and many suggestions on ways in which you will be able to improve yourself.

פירש"י: אל נא אל תאמרו אלי להמלט ההרה. ולהלן: כשהייתי אצל אנשי סדום היה הקב"ה רואה מעשי ומעשה בני העיר והייתי נראה צדיק וכדאי להנצל וכשאבא אצל צדיק אני כרשע.

והענין תמוה, מה שאמר לוט הקב"ה היה רואה מעשי ומעשה בני העיר והייתי נראה צדיק, ולא גם עתה לא ניצל בזכות עצמו אלא בזכותו של אברהם, וכבר גילה לו רז זה המלאך בפסוק הקודם: ובזכות אברהם אתה נצול (רש"י)?

אלא באמת רואים אנו מזה כי זכות אברהם לא עמדה לו בלי יחס וזכות מצדו, אלא שבאמת היה בו מן הזכות והמעלה בהיותו משתדל ללכת בעקבות אברהם, ולכן זכות אברהם עמדה לו, אלא אם היה אצל אברהם היה חושש פן יענש, כי זה כלל גדול שתלמיד הנמצא בקרבת רבו, חובתו לקבל השפעה הרבה יותר מאשר הוא ברחוק מקום וניזון רק מזכרוניתו. ועוד שבאמת הקרוב במקום, אם אין הקרוב ברוח מתאים לו גורם רחוק והפסד, וטוב יותר

להתרחק ולעזוב המקום מאשר להיות בקרוב מקום ולא לקבל במדה גדולה כפי שאפשר וראו.

וכעין זה מבואר ביעקב אבינו שעבר על בית אל וחזר באמרו שמא עברתי על מקום שהתפללו אבותי, כמבואר ברש"י ריש פ' ויצא, כי לולא שעבר על המקום ולא היה בקרבתו לא היה גורם לו הפסד אלא היתה חסרה לו המעלה, אבל העברה על המקום בלי תשומת לב הראויה גורמת הפסד - הן מצד הסגולה שבדבר והן מצד כוחות הנפש, כי הלא טבע האדם להצדיק את נפשו ובהיותו קרוב אצל רבו ומתעצל בקבלת ההשפעה, לסוף מצדיק הוא את עצמו באמרו כי אין צורך וחשיבות כ"כ, ומזה צריכים להזהר מאד מאד.

"בזכותו של אותו ההר הגדול אברהם נמלטת, לך אצלו, אמר להם "איני יכול" שכבר אמר לי הפרד, לא אוכל להמלט ההרה" (פס"י ר' פ"א).

והנה כאן מתגלה לפנינו המראה הנורא של כח עקשות הרע ושרירות-לב האדם היורד לפעמים עד כדי ניזון שכזה, שהאדם מוטב לו

להתעלל בנפשו וגופו ולמונע מעל עצמו את אפשרות ההצלה ובלבד שלא לחודות על האמת ולהיכנע.

והלא נראה שזוער היתה העיר הקרובה ביותר לסדום, והסכנה היתה תכופה וכלתני נמנעת, ובכן מוטב הי' לו ללוט לקבל את עצת המלאכים לנוס ולהמלט על נפשו, בכדי להסתופף בצילו של דודו אברהם שהי' מגין עליו ומציל אותו בימים מקדם, ומה גם שבסופו נאלץ בלחץ הפחד "כי ירא לשבת בצוער" (בראשית יט, ט) לברוח משם הלאה, ולמה לא קיבל את העצה הטובה הזאת.

אלא שכאן מתגלה לפנינו כאמור דמותו הטראגית והמסולפת והסמלית לכיזא בו של לוט, מוטב להתלבט ולסבול עינויים קשים, מאשר להיות "מודה ועובד", וחוזר לתיקונו. ומונע הוא לוט את עצמו משוב אל השפעתו וסביבתו של אותו אור המאיר והמהמם של אברהם אבינו ע"ה.

* נסחף ומנותק ממקור הקדושה בעקב תאוותו החומרנית כמש"א ז"ל עה"פ "לתאוה יבקש נפרד" (משלי יח, א) שזה מוטב על לוט (עיי' נויר כג, ב, שתאות מקום המשקה של כבר הירדן שיכרה והממה את לוט להפרד מעל אברהם, נשאר הוא לוט אותו "הנפרד" מקדם, וחיכך את עצמו ומטריד א"ע בעינויו ונפתוליו, ואך בכדי לא לשוב אל אברהם.

אמנם מרגיש הוא א"ע אחרי דראונה של סדום, שהוא מעורטל ומדולדל מכל השקפותיו ששם בסדום ימצא את הדרך הממוזגת והמוצלחת בחיים, כאשר חשב בעת הפרדו מעל אברהם.

אכזבת סדום טופחת על פניו ושופכת עליו יורה של בושח וכלימה איומה, מקופח הוא בכל מכל בנפש ורוח בגוף ובזימור, את מעט העושר שרצה להציל, ג"כ לא הי' יכול, כפירש"י עה"פ "ויתמהמה" (בראשית יט, טו) "שהי' רוצה להציל את ממונו משם, תמהון אחר תמהון, אמר כמה אבוד בכסף וזהב באבנים טובות ומרגליות, אבל המלאכים האיצו והחזיקו בידו ואמרו המלט ההרה, דייך להציל נפשות, אל תחוס על הממוני".

כי הלא בעליל ניכרת כאן השרירות הקשה והסילוף הנפשי שהוא בעצמו מסתלב ומסתבך בו, מצד אחד הוא טוען שאינו יכול, ומוסיף ואומר שאברהם אמר לו "הפרד נא מעלי" (שם יג, ט) זאת אומרת שהוא מוסיף הסוואה לחלישותו ורפינו, ותולה את חולשתו באברהם, שהפרידו

מעל פניו. ובלבו עמוק כבר החליט מקודם "אי אפשי באברהם ובאלקינו" (ילקו"ש שם ט"ז ע"ג). ולא כן הוא, בעשרה אמצעים ניסה אברהם לקרב ולחנך את לוט בן-אחיו ולאמצהו לבן.

ובמסי' הוריות (ו, ב) פ"י תוסי' עמש"א "לתאוה יבקש נפרד" (משלי יח, א) "זה לוט שנפרד מאברהם" "אעפ"י שלא נפרד עד שאמר לו אברהם, כיון שמריבה זו באה מחמת הרועים ה"ל למחות שלא יריבו עוד: ללמדך שהי' תאב להפרידו, וכיון שפתח לו אברהם מיד נפרד ממנו, ומתוך זה נתגלה קלונו, שאם נשאר אצל אברהם לא בא תקלה זו עי"י" (הרמ"ה ז"ל).

ומה מאד צריכים אנו לחוס ולרחם על האדם האומלל המתענה תחת ידי היצר המתקלס בו ומפתחו ומלמדו לומר "איני יכול" לשוב בתשובה, "מוחלט" אני ואין תקוה לאחריתי.

הוא מסתגף ומתענה ועושה את עצמו כאסקופה הנדרסת תחת רגלי כל ההתרחשויות והמאורעות של ח"ו, ובכל פעם הוא יורד ומתגלגל מטה מטה.

מה מאד נמס לב איש-המוסר פחדו מחעדור כח ההודאה שהוא ראשית החכמה והיראה, מה מאד צריכים אנו להתלמד לא ליפול חלילה ברשת ומלכודת "האיני יכול" ה' יעזרנו להתקומם ולשלוט על מדה זו.

(י"אור הנפש" מתוך מאמר "עינוי האיני יכול")

ההרה המלם, ויאמר לזו וכו' ואנכי לא ידעתי להמלט ההרה וכו' (י"ב יז-יח). להבין עני ההסוכחות של לוט עם המלאך, שהמלאך אמר שהרה המלט ופירש רש"י אלל אברהם ז"ל, ולוט השיב ואנכי לא אוכל להמלט ה' זה ופירש רש"י אלל אנשי סדום הייתי נראה לדיק, עי"ש. ביאר הענין בדרך נחות יש לומר כן, דהנה מקודם היה לוט מתלמדי אברהם אבינו ודבוק אליו, כמו שנאמר וי"ך אתו לוט וכו' (לעיל י"ב ד), ויעל אברהם ולוט עמו וכו' (שם י"ג א), עד שבא לכמה מדרגות, כמרומו בפסוק (שם ה) וגם ללוט ההולך את אברהם היה וכו', וכל זה היה מנחו של רבו אברהם אבינו ע"ה, כפירוש רש"י שם מי גרם שהיתה לו זאת הליכתו עם אברהם, עי"ש.

* ואחר שראה בעצמו שכבר הגיע לאיזה מדרגות, נכנס זו רוח שטות לתשוב בעצמו שפוא גם כן רבו, והתחיל להרהר אחר רבו

אברהם אבינו ע"ה, עד שנעשה חולק על רבו ונעשה מריבה עמו, כמו שנאמר (שם, י) ויהי ריב וכו', עד שהופרד ממנו לגמרי כמו שנאמר (שם, יא) ויסע לוט מקדם ויפרדו איש מעל אחיו, והלך לקדום ונעשה שם רבי קדום, כמרומו בקסוק (ב) ולוט יושב בשער קדום ופירש רש"י מיינוהו שופט עליהם, היינו רבי, ואמר בלבו אברהם לדיק במקומו ואני לדיק במקומו, כפירוש רש"י שאמר הקצ"ה רואה מעשי והייתי גראה לדיק וכדאי להלל. ונפרט אחר שנעשו אנשי קדום כשנצטו על ציוו והכו בסגורים, חלה זאת בעצמו וזקתו, והתנשא עוד בעצמו שהוא בעל מופת גדול להעניש את בני אדם, כי עשה מופת גדול, מה שהכו בסגורים מקטן ועד גדול.

* ומחמת שטומו וגאמותו כאמור, וכדאיחא צילקוט ראובני (וישלים משנה) וירא אהו ק) גא הלאה (פ"ט ע) 'גש' ראשי מיצות ג'אה ש'טבה, ע"ש, מחמת זה לא יכול עוד להכניע את עצמו ליסע אל אברהם אבינו. והמלאכי רחמים בקשו אותו המלט ענ נפשו, הרהר המלט אלל אברהם צרח וטוב לך, ויאמר לוט ואנכי לא אוכל להמלט הרהר, פ"י, לא אוכל עוד להכניע את עצמי ליסע אל אברהם להיות כפוף אליו, כי גס אני רבי במקומי כנ"ל, ואם קדום יהפך, הנה נא העיר הזאת קרובה ואהיה רבי צוער, ומה עלתה לו, שנעשה שיכור וצ"ל למה שצא ר"ל. ולאמלי היה חוזר ומכניע את עצמו לפני אברהם אבינו והיה נוסע אליו לא היה צא לכל זה כמובן, וכל זה

ונראה ליישב בהקדם ביאור דברי חז"ל (סנהדרין ל"ט ע"ב) שאמר רבי יוחנן אין בן דוד בא, אלא בדור שכולו זכאי, או כולו חייב. ופלוגאם דברי חז"ל, כי בשלמא מה שאמרו שכן דוד בא בדור שכולו זכאי מובן, אך מה שאמרו שבא בדור שכולו חייב אינו מובן, מהו הזכות של דוד שכולו חייב, שכן דוד יבא לגאלם.

ובדאי שאין כוונתם ז"ל לומר שכן דוד בא בדור שכולו חייב כפשוטו, היינו שיהיה דוד שלא ישמרו תורה ומצות כלל, כי חס ושלום לא תהא כזאת בישראל, שכל ישראל יוניחו את קיום התורה והמצות, ויהיו כולם חייבים, שהרי הובטחנו מפי הכורא יחברך (דברים לא, כא) כי לא תשכח מפי זרעו, ואמר רבי שמעון בן יוחאי (שם קל"ט ע"ב) חס ושלום שתשכח תורה מישראל. ובודאי שלא תהא כזאת בישראל שיהיו ח"ו דוד שכולו חייב.

אלא כוונתם באומרם בדור שכולו חייב, היא שכולם ידעו ויכירו שהם

חייבים, ועל ידי זה שידעו שחטאו לפני המקום ב"ה, ישכילו לשוב בתשובה על עונותיהם. כי מי שמכיר בחטאו באמת, * יודע שעליו לשוב בתשובה, ואף אם עתה ממשיך בדרכיו הקלקלות, אך מכל מקום אפשר לייחל שכרבות הימים, יבין לבבו שעליו לשוב על העבירות שבידו ושב ורפא לו. אך לא כן הדומה בדעתו שמעולם לא עבר עבירה, לא ישוב בתשובה.

על כן אמרו אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי, או בדור שכולו חייב, כי בדור שכולם יכירו שהם חייבים, וישכילו לשוב בתשובה, ואז בן דוד בא. לא כן בדור שמקצת חייב ומקצת זכאי, היינו שיהא ביד הדור מצות ומעשים טובים, וכן כמה בני תורה שהוגים ועמלים בתורת ה', אכן מתרשלים במקצת מהמצות, אבל אינם מכירים בחטאם, ואשתמוטי קא משתמטי וחושבים בנפשם כי עושים נחת רוח ליוצרים עם קיום התורה והמצות שעושים, ומסיחים דעתם מעבירות שבידם, וזה המעכב ביאת בן דוד.

צריך האדם לחשוש על עצמו שמא ימשך ולחשוש עצמו ולהתרחק כמה שאפשר ואברהם עשה כן למעשה בשעה שמלך סדום הציע לו תן לי את הנפש והרכוש קח לך קפץ אברהם ונשבע (בראשית יד) "הרימותי ידי אם מחוט ועד שרוך נעל" - שלא יקח כלום ואע"פ שעפ"י דין היה מותר וזהו כיבוש מלחמה וגם ברצון הבעלים שזו היתה הצעתו מל מלך סדום "והרכוש קח לך" קפץ ונשבע שהצדיקים משיעיים את יצרם שחושדים את עצמם שלא יוכלו לעמוד בנסיון ומחזקים החלטתם שלא למלא רצון היצר, בשבועה.

לחשוש עצמו ולהתרחק מאפשרות הנסיון זהו תורת אברהם ושיטתו שלמד ולימד ועשה לעצמו ככה.

* לעזוב את אברהם וללכת לגור אצל סדום, ומסתמא מפני שבדק עצמו וראה שהוא חזק ולא צריך לחשוש את עצמו לחשוש שימשך אחרי היצר זהו גופא כבר סטיה מתורת אברהם והשי"ת ובשמים רואים בזה כאומר אי אפשר לא באברהם ולא באלוקיו, מחשבת לוט היא שזוהי תורה וחומרא מיוחדת בעד אברהם שיוכל להחמיר לעצמו ואני איני כן אבל באמת טעה והתורה מזהירה (כמדובר טו) "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניהם אשר אתם זונים אחריהם" ולאט לאט "העין רואה והלב חומד וכלי המעשה גומרים (עי' בפנים).

ולפי"ז נוכל להוסיף ענין צוער, באמת צוער, עדיין לא נתמלאה סאתה ומ"מ גידונה להפיכה כיון שהיא סמוכה וקרובה לסדום הרי היא כמותה בתכונתה מקבלת השפעה ואע"פ שעדיין לא הגיעה להתדרדרות כסדום זהו מפני שחסר לה עוד שנה, אבל המביט בפנימיותה היא מקולקלת כסדום ובעוד שנה תהיה כסדום ולכן צריכים להפכה ללמד

הערות - וירא

18 עא

ואולי אפשר לקרב הענין לעצמותו של לוט.

לפי המבואר באור רש"י (בראשית מאמר קג דף קכה) על הסתירה שבפשטות רואים בלוט הנהגה של צדיק, בין אדם למקום אופה מצות ובין אדם לחבירו הכנסו אורחים במסירות נפש ובהשתדלות למעלה מן החיוב שמפציר בהם אצרי שהזמינם ומאנו להכנס אליו ולא הקפיד כמנהג העולם, החינך לבנותו בענין אהבת חסד עד מסירות נפש

שרואים מבתו של לוט וכן הזירות בצניעות עד שהיו מיוחסות שלא ידעו איש משא"כ ברוב נשי העיר ומצד השני כתוב ברש"י על הפסוק (בראשית יג) "וד' אמר לאברהם אחרי הפרד לוט ממנו" "כל זמן שהרשע עמו לא דיבר הקב"ה עמו" וכן דרשו על "וישא לוט את עיניו" כל הפסוק לרעה ובעוד כמה מקומות ברו"ל שדרשוהו לגנאי ומסביר הנ"ל שבאמת במעשיו היה חסיד וצדיק אבל נתפס בזה שהחליט לעזוב את אברהם ולהתקרב לסדום ולא חשש שסדום תשפיע עליו זהו נגד תורת אברהם שהתורה אמרה קדושים תהיו שיחכן שיהיה אדם נבל ברשות החוזה אם מתקרב לתאות ולהנאות עוה"ז ועושה אותם עיקר יושפע. והנה הנסיון היחיד גדול ומצוי בעולם הוא חמדת הממון ולכן

ולהראות לוט שצריך להזהר שלא להתקרב למקום ההשחחה ויתכן שהריגש לוט לימוד זה מצוער והחליט להשתדל מכאן ולהבא להתרחק ולכן התפלל וביקש בעד צוער, היינו שאין יותר צורך להפכה כיון שהבין ההוראה ויתרחק להבא ולכן השאירוה וקיבלו תפילתו משום שהושגה המטרה.

ובזה מדויק הלשון בתפילתו "הלא מצער היא ותחי נפשי" ולכאורה מדי ההוספה ותחי נפשי הלא מובן מאליו הוא שזוהי בקשתו שתשאר ויכרה שמה אמנם הוא רמו שנפשו תשוב לתחיה וידע איך להתנהג להבא, זהו הטעם להשאירה כיון שהיא מצער ונפשו כבר תחזק לשוב בתשובה.

ועוד משהו של הדין של משה ומתן מידה עם לוט במצבו, ותחיה עברו עד כמה לחשש ולהתרחק מאפשרות השפעה מאחרים.

קע לב לירא ששחאון אפי' על מלאכים
כי משחיתים אנחנו את העיר (יט, יז).

על שנתגאו ואמרו "כי משחיתים אנחנו" - נדחו ממחיצתן קל"ח שנה (מ"ל ג, יג).

וצריך להבין, הלא המלאכים אינם בעלי בחירה כווננו, ומה שייך לומר שעברו על רצונו של מקום?

ואף דאיפלו הראשונים אי איכא בחירה במלאכי אם לאו, מ"מ להטובים דיש להם בחירה, אך לחטוא בפועל אינם יכולים, למה הדו דומה, לאדם שיתן לו חבירו כל הון דעלמא כדי שיפשוט את בגדיו וי' ערום בשוק, וכי יוכל לעשות זאת?

ולא תאמר שבכונן דא אין בחירה לאדם, שהרי אותו האיש עצמו אם יהיה בבית המרחץ ותפרוץ דליקה בבית המרחץ, בזדאי אם לא תהיה לו דרך להימלט, ייצא ויקפוץ מן החלון כמו שהוא, ואני שיצטרך לילך ערום יכול הוא ויכול הוא, אך בלא הסיבה הזאת אינו יכול לעשות כן, אע"פ שיש לו בחירה!

כך הוא במלאכי השרת, שמכירים את האמת ללא מחיצת הגוף כווננו, הרי אצלם לעבור על רצונו יתברך - הוא כמו אצלנו לזשוט בגדים בשוק, שבזדאי גם אם יש בידם בחירה, אך אינם יכולים לעשות רע, וא"כ אין נבין משמעות הדבר כאן?

ויתכן לומר באופן פשוט, דלא אמרו חז"ל שחטאו ונענשו, רק שכיון שירדו לארץ ושהו במקום הטומאה כסדום, נתרחקו ממצעם השמימי ונכשלו בלא רצונם ונדבק בהם החטא, ומה שנדחו ממחיצתם או עונש הוא, רק טבע רוחני הוא, שלא יכלו לשוב לדרגתו עד קל"ח שנה, שאז נפרדו מאותו חטא שדבק בהם!

ומכאן מוסר גדול לאדם, לידע עד כמה השפעת טביבתו עליו ועל מעשיו, שהרי מלאכי השרת שכולם אהובים כולם ביריבים וכולם גיבורים וקדושים, וכולם עושים באימה וביראה רצון קונם, ואע"כ הושפעו ממקום הרע ונדבק בהם החטא, ק"ו בן בנו של ק"ו, לאדם יצא אדמה, המלא ביצרים רעים, שאם מתערב עם חוטאים ושוהה במחיצתם, שיושפע לרעה

"העיר הזאת קרבה" - נתייבשה מקרוב (עברו רק ג'א שנים מהקמתה של צוער, בעוד שמהקמתה של סדום עברו כבר ג'ב שנה), לפיכך לא נתמלאה סאתה עדיין. וצוער איחרה ישיבתה אחרי ישיבת סדום וחברותיה, שנה אחת" (רש"י).

מדברי רש"י מתבאר, שצוער לא הייתה שונה במהותה מסדום, וכל ההבדל בינה לבין סדום היה שסדום נוסדה שנה אחת לפני צוער ומשום כך כבר נתמלאה סאת עוונותיה.

ועתה הבה נתבונן: בשנה החמישים ואחת לקיומה של סדום, לא היה שום סימן לכך שסאתם של אנשי סדום עומדת להתמלא והם צפויים - אם ימשיכו במעשיהם הרעים - לעונש נורא. אדרבה, יתכן בהחלט שעברה במוחם של אנשי סדום המחשבה, שאם במשך חמישים ואחת שנה לא קרה להם מאומה אז כנראה שהם די בסדר ואין להם סיבה לדאגה.

אך האמת המרה הייתה, שבכל שנה ושנה נצטברו לחובתם של אנשי סדום עוד ועוד עוונות, אלא שבשנה החמישים ואחת טרם נתמלאה סאת עוונותיהם לגמרי לפיכך עוד לא נענשו, אך חלפה עוד שנה, ובמקום לשוב בתשובה הוסיפו אנשי סדום עוונות על עוונותיהם, ואז כבר נתמלאה סאתם עד תום וביום אחד סדום נהפכה.

הלקה מדברים אלו הוא נורא למתבונן: אנשים עלולים להסתובב עם תחושה של 'שלום עלי נפשי', על סמך העובדה שעד היום הכל התנהל למישרין, בלי שיעלה על דעתם שיתכן שהסיבה לכך אינה משום שהקב"ה

כ"כ מרוצה מהם, אלא מפני שעדיין לא נתמלא סאתם, אך אם ימשיכו להתנהג כמקודם, מי יודע כמה רחוקים הם חלילה ממצב של "נתמלא סאתם" רח"ל.

פשר בקשת לוט מהמלאך שלא יהפוך את צוער

אור החיים שואל, מה פשרה של בקשת לוט מהמלאך שלא להפוך את צוער, ממה נפשך, אם לא נתחייבה צוער כליה מדוע היא נידונה להיפך עם סדום וחברותיה, ואם נתחייבה כליה בגלל חטאיה, מה תעזור בקשתו של לוט.

אומר אור החיים, שאמנם מצד עצמה לא הייתה נידונה צוער לכליה משום שעדיין לא נתמלאה סאת עוונותיה, אלא שלאחר שניתן רשות למשחית להשחית מחמת חטאי סדום וחברותיה, יש לו רשות להשחית גם את העיר שטרם נתמלא סאתה, "ולפי זה הדבר תלוי ביד המשחית, ולזה נתחכם לוט וביקש הדבר מהמשחית, וקיבל בקשתו ואמר 'הנה נשאתי פניך וגו'".

מסיים אור החיים, שזו הסיבה שלגט יצא וניכף מצוער, לפי שחשש שתתמלא סאתה ואז עונשה כבר לא יהיה מסור לדעתו של המשחית.

We have translated *hakaras hatov* as "gratitude." However, we must be more specific. Does *hakaras hatov* mean to show gratitude?

Rabbi Yisroel Reisman suggests that this is not correct. Of course, we should seek opportunities to show gratitude to someone who has benefited us. But paying back a favor is not the essence of *hakaras hatov*.

The word *hakarah* means recognition. *Hakaras hatov* is to feel gratitude by recognizing the good that someone has done on our behalf.

One of the great *baalei mussar* is reported to have said that he was not pleased with the term "Thank you." Of course, it is an important term, one that should be a part of every person's vocabulary. But "Thank you" has a built-in problem. There are people who think that when someone does something for them, their *hakaras hatov* begins and ends with saying "Thank you." Perhaps this is true for a small kindness, such as when a person holds open the door for someone. Surely, however, it does not suffice for someone who needs to get to his destination quickly and is taken there by a person who drives completely out of his way to do this favor.

The level of *hakaras hatov* one feels should be in proportion to the magnitude of the kindness rendered.

Our Sages gave us some famous advice regarding prayer (*Avos* 2:13), "Rabbi Shimon said, 'Pay meticulous attention to the reading of the Shema and the prayers. And when you pray, do not make your prayer routine. Rather, it should be a plea for mercy and favor before [God], as it is written (*Jonah* 4:2), 'For He is a gracious and merciful Lord, slow to anger, extremely kind, and He reconsiders the evil [decrees].'"

Prayer, says Rabbi Shimon, should be "a plea for mercy and favor" before God. It should not be "routine." In other words, we should not consider our prayer a mechanistic method of gaining what we want. We should not come into the synagogue and say a prescribed set of prayers and expect God to grant our request. We should not think that it's a formula, a system, that this is how it works, like putting a coin into a vending machine, pressing the button and waiting for a can to pop out. This is not prayer. When a person prays, says the *Shulchan Aruch*, he has to feel like a beggar standing at the door, making "a plea for mercy and favor." He has to show that he feels dependent on God and that he relies on Him entirely. This is prayer.

27 And then Rabbi Shimon supports this concept by quoting a verse from the Prophets. "For He is a gracious and merciful Lord, slow to anger, and very kind, and He reconsiders the evil." At first glance, it is rather difficult to see the connection. The prophet is describing the Attributes of God. It doesn't mention a word about prayer. Certainly, no one would argue with Rabbi Shimon's insights into prayer. Nonetheless, we must wonder how he

deduced from the words of the prophet that prayer should not be "routine" but rather "a plea for mercy and favor."

Rabbeinu Yonah supplies the answer. "Every person has to plead for his life, because there is no person on earth that never sins... 'For He is a gracious and merciful Lord, slow to anger, extremely kind, and He reconsiders the evil [decrees].' Indeed, every person needs to rely on Heavenly mercy. If things are going well for him, it is only because [God] is slow to anger and forgives him, not because of his righteousness. Therefore, he must plead with Him lest He reconsider His having reconsidered the evil. Perhaps a sin will cause [him to suffer misfortune] because miracles do not happen all the time."

במה היה גדול כוחו של לוט, שהועילה בקשתו מן המלאך שלא להפוך את העיר צוער, - אף שאברהם אבינו ע"ה הרבה להתפלל על הצלת סדום, ולא הועילו בקשותיו.

אמרו במדרש (בר"ג א) כי לוט, ע"י שפיבד את המלאך נשא לו פנים. אף כי כחה של תפלת אאע"ה לא הועילה בזה, אעפ"כ לוט פעל זאת ע"י החסד שעשה עם המלאכים.

נפלא הדבר, כי כחה של מדת הכרת טובה, שהיו המלאכים מחוייבים ללוט, זה היה מחייב את המלאכים לעשות לו את רצונו, אף במקום שלא הועילה כח תפלתו של אאע"ה. זה כוחה של הכרת הטוב.

(המשנית דפוניבו, יד יחזקאל)

טיב פרשת וירא התורה רלב

כאן מתגלה גודל כח התפילה, שהרי לוט לא היה ראוי בזכות עצמו להינצל, וניצול רק בזכות אברהם, כמו שכותב רש"י (לעיל פסוק יז): "אל תביט אחריו - אתה הרשעת עמהם, ובזכות אברהם אתה ניצול, אינך כדאי לראות בפורענותם ואתה ניצול", ע"כ. ומכל מקום כשכבר ניצל על ידי תפלתו - הציל איתו גם עיר שלימה.

יתירה מזו, וראים אנו שאפילו אברהם לא הצליח להציל בבקשתו ולו עיר אחת, ואילו לוט בתפלתו זכה להציל את צוער. הרי לנו כמה נורא הוא כוחה של תפילה!

ומה שהצליח לוט בתפלתו, יש לפרש שהוא כעין מה שאמרו חז"ל (בראשית ובה פרשה ג ד"ה י"ח): "יפה תפילת החולה לעצמו יותר מכל", והמובן בזה שהאדם על עצמו יכול לעודד רחמים עליונים, משום שאז בקשתו נאמרת מתוך שברון לב גדול.

וזכורני שפעם אחת הוצרכתי לעבור ניתוח, ולפני שהרדימוני לקראת הניתוח, אמר לי אבי מורי שליט"א שעלי לזכור את מאמר חז"ל זה שיפה תפילת החולה על עצמו, ואז כשהייתי במצב ההוא הרגשתי והבנתי מאוד מפני מה אמרו שישנה מעלה מיוחדת בתפילת החולה על עצמו, משום שאז נמצא האדם במצב של שברון לב ובפחד גדול.

דבר זה מפורש לקמן (כ"א יז) ברש"י בנוגע לישמעאל. נאמר שם: "וישמע אלקים את קול הנער כאשר הוא שם", ופירש רש"י ז"ל: "את קול הנער - מכאן שיפה תפילת החולה מתפילת אחרים עליו, והיא קודמת להתקבל", ע"כ. הרי לנו שתפילת החולה עצמו מתקבלת יותר מתפילותיהם של אביו ואמו, שהרי שם הגר התפללה עליו מעומק לבה, ולא עזרה תפילתה רק תפלתו של ישמעאל על עצמו, משום שאז נמצא האדם בעת צרה, וממילא מוטלת עליו מצות עשה מאורייתא. ואף לשיטות הראשונים שחיוב התפילה מדרבנן הוא, כשאדם בצרה לכולי עלמא חיובו להתפלל אז הוא מן התורה.

לכן, הואיל ולוט התפלל כאן קודם על עצמו, ובתוך כך ביקש גם על הציר צוער שרוצה ללכת אליה - זכה להציל עיר שלימה יחד עמו, עקב גודל הרחמנות שיש לה מכת תפילת העני הנאמרת בשברון לב.

Here is the key. "Every person has to plead for his life," explains Rabbeinu Yonah, "because there is no person on earth that never sins." It is a chilling statement, but an important truth. A person always has to beg for his life, because he is assured of nothing. Who is so righteous that he can say he is guaranteed life and good fortune? No one.

But what if "things are going well for him"? Doesn't this prove that he does deserve his bounty? Not at all. Fortune may be smiling on him. His life may be humming along just beautifully. Things may go well for him for a week, a month, a year, five years, and he gets used to it. He begins to think nothing is going to change. He no longer feels like a beggar standing at the door pleading for mercy and favor when he prays to God. But he is living in a fool's paradise. Everything can change in a moment.

That is how, according to Rabbeinu Yonah, the verse supports Rabbi Shimon's teaching. The prophet describes God as "gracious and merciful, slow to anger, extremely kind" and that He "reconsiders the evil [decrees]." Who can feel assured that God will forever "reconsider the evil" that is coming to him? Maybe He will "reconsider His having reconsidered the evil." Therefore, a person has no choice but to "rely on Heavenly mercy."

Rabbeinu Yonah is in effect saying that we are all living on credit. Our Creditor can call in the loan at any time and force us into

bankruptcy in a moment, not only in business but in everything else as well, Heaven forbid. We have no choice but to beg Him for an extension. If we would realize this, that we are not living by our own profits but on credit God has extended to us, we would not be so complacent when we pray. We would grasp that we are in a crisis situation, that our credit line can be closed at any moment, that we have to plead with the Creditor to have mercy and extend us some more credit even though we don't deserve it. If we realized this, we would pray like beggars standing at the door.

The Malbim asks: What took her so long? Chanah had many opportunities to pray at the Mishkan as she did this time. Why didn't she pray and take this oath years earlier, when it could have saved her years of heartache?

It must be that before this time Chanah was incapable of offering such a prayer. It was only now, The Malbim explains, after hearing the gentle rebuke of her husband, Elkanah, that she found it within herself to pray with such intensity and purity of heart. Until that time Chanah had relied on her husband to do the praying for her, as she knew that he was an outstanding tzaddik and one of the gedolei hador. She did not feel helpless; she felt that there was someone else who would fight her battle and invoke the Divine intercession that would endow her with a child.

But this time Elkanah told her (Shmuel I 1:8), "Why should you cry? Aren't I better for you than ten sons?" Elkanah was suggesting to her that she give up and resign herself to the fact that she was barren and was not destined to have any children of

her own. Once Chanah heard this, she knew that the only one she could rely on was Hashem. Everyone else had given up; now her fate depended solely on her own prayers, and she davened as she had never davened before. She prayed long, with bitter tears, for she knew now that this was her only choice. And she succeeded.

He wanted to bring her to pray to Hashem from the depths of her heart, with the clear understanding that only He can help her. In order to influence her to stop depending on his participation in praying for her, he told her, "Hashem has not withheld offspring from me." It was as if he were saying, "For me this is not such a burning issue. I, baruch Hashem, already have children from Leah." Yaakov Avinu hoped that his reaction to her plea would spur Rachel to realize that her fate lay completely in Hashem's Hands. Then she would pray to Him with all her soul and with all her might, and thus she would bring about her own salvation.

במהפכת סדום ועמורה היו צריכים להחרב חמשה ערים: סדום, עמורה, אדמה, צבויים וצוער, אולם בפועל העיר צוער לא נחרבה, כי לוט רצה ללכת לשם והתפלל שלא תחרב, וניעתה תפילתו כדכתיב בקורא "אמלטה נא שמה הלא מצער היא ותחי נפשי", ויאמר אליו הנה נשאתי פניך גם לדבר הזה לבלתי הפכי את העיר אשר דברת", וקשה הרי אברהם התפלל להצלתם ולא נענה, ואיך יתכן שדווקא תפילתו של לוט דוקא היא שפעלה?

ביאר הגה"צ רבי נתן ווכטפויגל זצ"ל מנהל רוחני ישיבת לייקווד שתפילתו ניעתה בצירוף תפילת אברהם, היות והוא התגורר שם וזיה נגע בדבר, וזו שהתפילה נועתה אליו, המיד תרוה יותר מעומק הלב.

* * * * *

הנה הטעם שצוער ניצלה מגזירת ההשחתה, כתב רש"י ב' פירושים: הא', הביא מהמדרש לפ"ש שהעיר הזאת קרובה ישיבתה, נתיישבה מקרוב, לפיכך לא נתמנאה סאתה עדיין. ומה היא קריבתה, שצוער איחרה ישיבתה אחרי ישיבת סדום וחברותיה שנה אחת, והלא עוונותיה מועטין, ויכול אתה להניחה. עוד כתב פשוטו של מקרא, הלא עיר קטנה היא, ואנשים בה מעט, אין לך להקפיד אם תניחנה ותחי נפשי בה.

* אמנם הרמב"ן (יט. ל) כתב שצוער היא מן המקומות שנגזרה עליהם ההשחתה, ובתחינתו של לוט הניחה המלאך בעבור שלא יוכל להמלט ההרה בו ביום.

מבואר בדברי הרמב"ן שהתחינה של לוט הועילה שיניח המלאך את העיר צוער מגזירת ההשחתה.

והדברים נפלאים עד מאוד, שהרי אברהם האריך בתפילה ובתחנונים לפני הקב"ה ולא הועילה תפילתו ולא ניצלה אפילו עיר אחת, וכיצד לוט שהיה שרוי עמהם הועילה לו תחינתו ובעבורו ניצלה כל צוער, והוא תמוה מאוד.

תפילתו של לוט על עצמו עדיפה יותר מתפילת אברהם

ונראה ביאור הענין שתפילתו של אברהם היתה תפילה אמיתית אבל לא היתה על עצמו שהיו חיי עצמו לא היו תלויים כלל בהצלת אנשי סדום, אמנם תפילתו של לוט היתה "ותחי נפשי" שהוא הרגיש וידע בעצמו שאין לו שום אפשרות אחרת לחיות, וכמו שאמר (יט. ט): "ואנכי לא אוכל להימלט ההרה פן תדבקני הרעה ומתי", וכיון שידע שחיי

נמצא שגודל כח התפילה הוא רק כאשר מאמין ומרגיש בעצמו שבלעדי התפילה לא יהא לו שום דרך של הצלה ומילוט, ורק בזכה אופן תפילתו נובעת מעומק הלב באמת, ותפילה כזו יש בכוחה להציל ולבטל הגזירה.

וכמו שנאמר (תהילים קמה, יח): "קרוב ד' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת", ואין בזה ב' שבחים מחולקים כמו כל הפסוקים הכתובים ב"תהילה לדוד", כגון "גדול ד' ומהולל מאוד" ו"לגדולתו אין חקר", אלא כאן נאמר בלא וי"ו, הוא הגבלה "קרוב ד' לכל קוראיו" דוקא באופן כזה ש"לכל אשר יקראוהו באמת", אבל בלעדי זאת אינו קרוב, כי תנאי הוא בתפילה להרגיש רשים ודלים ושאיין כל אפשרות אחרת להינצל, ובזה קרוב ד' לשמוע התפילה.

גאמר במשנה (סוף מסכת תענית): "אמר רבן שמעון בן גמליאל לא היו ימים טובים לישראל כחגיגה עשר באב וכיום הכיפורים".

וביאר הדברים, כתב רש"י: שכלו מתי מדבר, דתניא כל ארבעים שנה שהיו במדבר בכל ערב תשעה באב היה הכרוז יוצא ואומר "צאו לחפור", והיה כל אחד ואחד יוצא וחופר לו קבר וישן בו, שמא ימות קודם שיחפור, ולמחר הכרוז יוצא וקורא "יבדלו חיים מן המתים", וכל שהיה בו נפש חיים היה עומד ויוצא, וכל שנה היו עושין כן, ובשנת ארבעים שנה עשו, ולמחר עמדו כולן חיים, וכיון שראו כך תמהו ואמרו "שמא טעינו בחשבון החודש", חזרו ושכבו בקבריהן בלילות עד ליל חמשה עשר, וכיון שראו שנתמלאה הלבנה בחמשה עשר, ולא מת אחד מהם ידעו שחשבון חדש מכוון, וכבר ארבעים שנה של גזירה נשלמו, קבעו אותו הדור לאותו היום יום טוב. וכן כתבו התוספות, וכן כתב הרשב"ם (ב"ב קכא ע"א), ע"ש.

שמחת ט"ו באב על הגילוי הגדול שתפילה בכל לב מבטלת את הגזירה

34

על פי זה יש לומר, שבכל שנה כל אלו שחששו שימותו, היו מתפללים לביטול הגזירה, אבל לא היתה תפילתם מושלמת לגמרי, כיון שכל אחד לא היה בטוח שהוא ימות שהרי שמא לא יארע לו המוות אלא לחבירו, ורק בשנה האחרונה שכל השוכבים בקבריהם יודעים שהם בודאי צריכים למות, היתה תפילתם מהלב באופן מוחלט.

ולכך היתה להם הישועה, שהרי שבו בכל לב, והשב בכל לבו הרי הוא כקטן שנולד, וכל הגזירה לא היתה אלא על אנשי דור המדבר, אבל אותם אנשים ששבו אל ד' בכל לבם הרי הם כאנשים חדשים שעליהם לא היתה הגזירה, ולכך ניצלו הם ממוות.

* וביום ט"ו באב נתברר להם דבר זה, שבכח תפילה כזו לשנות את הגזירה, ולכך קבעו יום שמחה על הגילוי שנתגלה להם שתפילה יכולה לבטל את השבועה והגזירה שנשבע ד'.

וזה היה עיקר השמחה בחמשה עשר באב, כמו ביום הכיפורים, שעיקרו שבכח התפילה לבטל את הגזירה.

35 Festivals of Life - R. Zev Leff

"This is the true significance of 'yom tov.' It is not merely a 'good day,' but a 'day that is eternal,' whose ideas and concepts and qualities transcend time. When one understands that *tov* connotes lasting, real good, one is less prone to complain when one is discomfited temporarily in this world.

In this light, the *yamim tovim* of Tu B'Av and Yom Kippur represent eternity even amid adversity more than any other *mo'ed*, and so they epitomize the concept of *yom tov*. Yom Kippur represents the atonement of sin, which enables the Jew to receive again the Torah and continue toward eternity, because on that day the second *luchos* were given and the sin of the golden calf was forgiven. Likewise, the preservation of the bodies and their burial represented the fact that from the depths of *churban* and destruction, there was an aspect of preservation and hope for future regeneration symbolized by burial, which is akin to planting a seed that will one day sprout and flourish.

6

להביט אחריו כלפי סדום, אלא יתרחק מהם בתכלית הריחוק, וישלם להסתכל לעברם אפילו בנייה בעלמא, ורק אז, במעשה הבריחה * והפירוד מהם, יוכל להנצל, מעין תשובת המשקל.

וגו' והוא יוייב בסדם, כתב רש"י, מי גרם לו זאת, וישיבתו בסדום; ומשום כך לא היה אפשר לו בכאן להנצל עד אשר יעשה מעשה לברוח ולהפריד מהם הוא בעצמו, ורק אז יוכל להנצל, ולכן נצטוו גם כן שלא

37a

(בפירוש ההגדות) שתפילה אינה מועילה רק אם הוא מרגיש כדל וכרש, כלומר, שהוא מרגיש שאין לו שום סיוע ואפשרות אחרת ורק התפילה יכולה לסייע לו, אבל באופן שסבור הוא שיש הצלה אחרת לפניו, אין מועילה התפילה.

ומקור הדברים מדברי רבי נחמיה (מגילה יב ע"ב) שהטעם שהזמינה אסתר את המלך והמן למשתה השני היה שלא יאמרו ישראל אחות לנו בבית המלך.

והנה הדבר תמוה עד מאוד, שהרי כבר ביקשה מכולם שיצומו ויתפללו והיא זימנה את המלך למשתה הראשון ואמר לה בעיצומו של משתה "מה בקשתך עד חצי המלכות", והיה לה מיד כעת להשיב, וכיצד ויתרה על הזדמנות זו שכבר נקראת לפנייה והזמינה את המלך למשתה נוסף, והלא אחשוורוש מלך הפכפך היה, ושמא למחר לא יציע לה עד חצי המלכות.

* וביאר האלשיך, שעד כעת לא היתה בטוחה בתפילתם, כיון שהם היו סבורים כל העת שיש פתרון לגזירה, על ידי אסתר שנמצאת בבית המלך ולא תרעישו בתפילתם ולא ישימו בד' בטחונם, כי אמרו: "אחות לנו בבית המלך", ולכך היא התחכמה לבלתי גלות למלך שאלתה עד המשתה השני, ואמרה "יבוא המלך והמן אל המשתה השני", ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב לעיני כל ישראל הרואים את כבודו, למען יאמרו ישראל הלא אסתר קשרה עלינו קשר ושמחה היא לאידינו, וגם היא הלכה חלילה בעצת המלך והמן למכור עמה בלא הון, ואם כן על מי לנו להישען על אבינו שבשמים, ומה גם בראותם אותו בא עמה אל המשתה השני כרעים אהובים, באופן שכל היום השלישי לצומם בהיותם כואבים, הוא יום המשתה הראשון וכל הלילה עד הבוקר לעת האוכל במשתה השני, אש תוקד בקרבם ויצעק לבם אל ד' בקול בכי וקול צעקה ויתדבקו במלכם שבשמים בכל לבם ובכל נפשם, באופן שה' אליהם ירצם ויחונם, למען בעת המשתה השני אשר תדבר אל המלך ותגלה רעת המן האגגי, יהיה עת רצון שיהיו ישראל אז נכאים בקול מר ולב חמרמר ויהיו לרצון אמרי פיה.

מה

יוסף

36 באב 5 יורא

יש להבין בזה, כיון שהמלאך נשתלח מהקב"ה להציל את לוט, למה צוה ללוט שימלט הוא בעצמו החרה, ולוט שהיה ירא פן לא יוכל להמלט עד שמה, ביקש מהמלאך שישאיר גם את צוער כדי שיסמך לברוח שמה, והמלאך נעתר-משום כך לבקשתו להציל בגללו את כל העיר, וזוהו אותו בטניה למחר להמלט ומשום מה היה צריך לכל זה, ורי אין בכח המלאך לקחת את לוט ואשתו

ובנותיו ולהובילם ברגע אחד החרה, או בדרכי הצלה אחרים כדומה.

ויתכן, שהיה בזה מעין תשובת המשקל שהרי לוט חטא בזה כשנפרד מאברהם, במה שבחר לו להתיישב אצל סדום, כמו שהביא רש"י לעיל (יג, ב) עה"פ ויאהל עד סדום ואנשי סדום רעים לחטאים לה' מאד, כתב רש"י: ואעפ"כ לא נמנע לוט מלשכון עמהם, וכן להלן (יד, יב) ויקחו את לוט ואת רכושו